

PROFESORUL MIKAYEL SARIAN

Garabet KÜMBETLIAN¹, Valentin CEAUȘU², Nicolae ENESCU³
kumbetg@yahoo.com

ABSTRACT: The current article describes the life and work of professor Mikayel Sarian (1902–1990). He was a Romanian engineer and professor of the University Politehnica of Bucharest, Romania.

KEYWORDS: Mikayel Sarian, mathematics, mechanics, strength of materials

Familia Sarian a fost numeroasă, iar membrii ei sunt răspândiți în multe țări din lume, ca Franța, Canada, Rusia, Letonia, România, Bulgaria și Argentina[1].

Foto: Profesorul Mikayel Sarian
(fond: Enescu, Nicolae, *Colecția personală de fotografii*)

Capul familiei Sarian din România a fost Mardiros Sarian. Acesta s-a stabilit în jurul anului 1850 în Dobrogea, venind dinspre Constantinopol.

-
- 1 Prof. dr. ing.; membru titular al Comitetului Român de Istoria și Filosofia Științei a CRIFST al Academiei Române.
 - 2 Colaborator al Filialei CRIFST-Constanța;
 - 3 Colaborator al Filialei CRIFST-Constanța;

Mardiros a fost angajatul firmei engleze „Peter and Son”, care a construit calea ferată Constanța-Cernavodă. După încheierea lucrărilor la calea ferată, Mardiros s-a mutat în Constanța, împreună cu soția sa, o armeană din Trabzon (Turcia). Familia Mardiros Sarian a avut trei copii, doi băieți (Setrac și Misac) și o fată (Esther). Misac Sarian s-a căsătorit cu Epraxia Stefanian și a devenit tatăl a patru băieți: Mikajel (Mihail sau Mike), Vaschen, Mardiros și Ardașes (Ardaș). Toți au devenit ingineri, dar Mike a urcat pe cea mai înaltă treaptă a învățământului superior, aceea de profesor universitar. Despre el va fi vorba în cele ce urmează.

Mikayel (Mihail, Mihai sau Miche) Sarian s-a născut la 30 septembrie 1902, în comuna „Tacsóf” (sau „Grădina”) din Dobrogea, unde tatăl său deținea o mică moară mecanică. La vârsta de 7 ani a fost trimis la școală, la Constanța, unde a locuit în gazdă la familia lui K. H. Zambaccian, rudă din partea mamei. După absolvirea școlii primare s-a înscris la liceul „Mircea cel Bătrân”, pe care a trebuit să-l părăsească după câțiva ani, din cauza primului război mondial. De teama trupelor turcești care amenințau porțile Constanței, familia Sarian s-a refugiat în Rusia, la Simferopol, revenind în Constanța după încheierea ostilităților. Miche și-a recuperat anii de școală pierduți, absolvind liceul în anul 1922. În toți acești ani, Miche Sarian a participat la faza pe țară a concursului organizat de „Gazeta Matematică”, unde a obținut doi ani la rând premiul I, devansându-și astfel colegii de generație Grigore Moisil (1906–1973) și Miron Nicolescu (1903–1975), viitorii mari academicieni.

Într-o apreciere întocmită în anul 1922 pentru Miche Sarian, marele profesor Gheorghe Țițeica a scris că: *„Dl. M. Sarian, elev în clasa a VIII-a la liceul «Mircea cel Bătrân», își păstrează cu mai multă autoritate și anul acesta locul întâi; lucrările sale sunt model de redactare matematică, simplă și precisă”*.

În anul 1922 Miche Sarian a susținut „Examenu de Admitere” la „Școala Politehnică” din București, reușind pe primul loc. În anul 1926 a dobândit gradul de sublocotenent în rezervă, în cadrul regimentului 29 artilerie. În anul 1927 a absolvit cursurile „Școlii Politehnica” cu titlul de inginer electromecanic și s-a angajat ca tânăr inginer la atelierelor CFR Grivița-locomotive. În anul 1928 a fost numit inginer subinspector la Direcțiunea Atelierelor CFR iar în anul 1931 a fost avansat la Direcția Atelierelor CFR. La 21 ianuarie 1932 Miche Sarian s-a căsătorit cu Beatrice Ackgheozian (se pronunță „Akgözian”, cu semnificație în limba turcă: Ak = alb, göz = ochi, ian (sufix armean) = al celui (sau a celui), și s-ar traduce „Al (sau a) celui

cu ochi albi”, sau într-o traducere mai liberă „Al (sau a) orbului”). Între anii 1932–1936 M. Sarian a fost șeful biroului tehnic la Direcția Atelierelor CFR, iar între anii 1936–1942 subșef al Serviciului Tehnic de Instalații din Direcția de Studii CFR. În perioada anilor 1942–1944 a fost Șef al Serviciului Independent al Pregătirii Profesionale a personalului CFR. Între anii 1944 și septembrie 1945 a fost consilier tehnic al CFR, iar în intervalul dintre septembrie 1945 și ianuarie 1946 a coordonat și pregătit programele analitice ale școlilor profesionale CFR.

În tot acest timp, Miche Sarian s-a evidențiat și prin bogata sa activitate didactică și științifică. În anul 1929, prin adresa Ministerului Lucrărilor Publice „no. 66487/19 noe.1929”, Mihail Sarian a fost numit asistent suplinitor la cursul de geometrie analitică, din cadrul catedrei academicianului Dimitrie D. Pompeiu (1873–1954) de la Școala Politehnică. În anul 1932 s-a înscris la concursul pentru ocuparea postului de asistent cu titlu provizoriu, cu lucrarea „Variația câmpului magnetic într-un punct oarecare din planul unui circuit de formă circulară parcurs de un curent și fluxul care străbate circuitul”. Problema propusă de Miche Sarian a necesitat calculul unei integrale eliptice de speța a doua, rezolvată cu ajutorul dezvoltării în serie a funcției „ $[\sin(\pi x)]/\pi x$ ” reținându-se primele două cifre exacte.

În anul 1936, rectoratul Politehnicii a propus definitivarea pe post a lui Miche Sarian. „Raportul asupra activității D-lui inginer M. Sarian” a fost întocmit de marele profesor D.D.Pompeiu. În acest raport, deosebit de elogios, profesorul Pompeiu menționează printre altele că „...în acest timp, activitatea didactică a D-lui Sarian pe lângă profesorul titular a fost neîntreruptă și pe deplin satisfăcătoare; în misiunea sa a arătat o înțelegere desăvârșită a modului în care trebuiesc ordonate și predate exercițiile și aplicațiile de Geometrie Analitică și Teoria Curbelor și Suprafețelor. Dimitrie Pompeiu menționează mai departe că, „*Bucurându-se de încrederea profesorului titular, Dl. Sarian a avut și însărcinarea de a-l suplini în timpul unui concediu...*” și că, „*pentru a înlesni munca elevilor studiosi, D-l Sarian a întocmit și două lucrări pe care le citez cu toate elogiile ce le merită: O culegere de exerciții și probleme de Geometrie Analitică, în care spiritul metodic și grija de a se conforma cursului se citesc la fiecare pas, și O expunere de geometrie elementară asupra curbelor și suprafețelor uzuale, lucrare atât de necesară (clară și scurtă)*”.

În altă ordine de idei, profesorul Pompeiu menționează că „*Dl. Sarian a luat parte în calitate de secretar, la lucrările Comisiunii pentru normalizarea*

simbolurilor, termenilor și formulelor întrebuințate în cursurile Școlii Politehnice și a întocmit fișe pentru termenii ce se revizuiesc în Vocabularul editat de Gazeta Matematică". Această Comisiune își desfășura activitățile sub înaltul patronaj al Profesorului Andrei Ioachimescu (1868–1943). În raport este menționat și faptul că „în sub-comisiunea de Matematică, Mecanică Teoretică și Rezistența Materialelor, formată de institutul român de organizarea științifică a muncii, D-sa lucrează la întocmirea Dicționarului Tehnic”. În concluzie, profesorul D.Pompeiu conchide că, „*Dr. Sarian se recomandă deosebitei noastre atențiuni și merită, prin urmare, să fie definitivat în postul de asistent titular*”. Ca urmare, în anul 1937 Mihail Sarian este numit asistent definitiv, prin ordinul nr. 914/19 martie 1937, semnat de rectorul N.Vasilescu Karpen.

În anul 1940 profesorul Pompeiu s-a pensionat, în locul său fiind numit în calitate de “profesor suplinitor”, cu ordinul Direcțiunii Învățământului Superior din Ministerului Educațiunii Naționale nr. 015076/5.NOE.1940, tânărul inginer Mihail Sarian. Un an mai târziu, în 1941, Miche Sarian a fost numit Șef de Catedră și Profesor Suplinitor la cursul de „*Geometrie Analitică*”.

În același an, la 31 martie 1941, Miche Sarian este rugat, prin adresa 001739, „*să comunice Rectoratului prin acte doveditoare, până la data de 3 aprilie a.c., dacă soția sa este creștină, sau s-a botezat în religia creștină, în cazul în care ar fi de origine etnică evreiască, precum și religia copiilor*”. Profesorul Sarian se conformează și răspunde că „*soția mea, Beatrice Sarian este de religie creștină gregoriană, după cum pot dovedi cu extrasul de căsătorie no. 71/4333 din 4 febr. 1939*” cu precizarea că „*No. 71 este al registrului stării civile pe anul 1932 pentru căsătoriți (ianuarie 21)*”. În același context, la 26 iunie 1941 Sarian comunică rectoratului, la cererea acestuia, că „*sunt căsătorit, nu am copii și nici casă de locuit*”. La data de 18 februarie 1942, M. Sarian este numit conferențiar suplinitor la catedra de Matematici Superioare și Aplicate. Ca urmare concepe un memoriu justificativ, prin care solicită un număr sporit de ore pentru disciplinele catedrei și în special pentru capitolele I. Noțiuni de calcul vectorial, II. Noțiuni de reprezentare conformă, III. Noțiuni despre calculul cu cantități complexe, IV. Analiza armonicelor funcțiunilor periodice, V. Noțiuni din teoria erorilor, VI. Metode de calcul aproximativ și VI. Analiza unor fenomene oscilatorii.

În anul 1943 Miche Sarian solicită să fie transferat la catedra de mașini a Politehnicii, unde lucrează în calitate de „*Conferențiar suplinitor*”

la Cursul General de Mașini până în anul 1946, cu profesorul I.Drosescu. În anul 1948, prin Decizia Nr. 296.252/948, publicată și în Monitorul Oficial Nr. 281/2 dec.1948, Miche Sarian este încadrat ca profesor suplinitor la catedra de „*Mecanică Tehnică*”, în cadrul Facultății de Electrotehnică, iar în anul 1949, prin decizia Nr. 189.824/14 oct.1949 a Ministerului Învățământului Public, ca profesor suplinitor la Catedra de Matematică-Fizică-Mecanică și Rezistența Materialelor de la Facultatea de Chimie Industrială. În anul 1951 Miche Sarian este titularizat în calitate de Profesor pentru disciplina Mecanică și Rezistența Materialelor, la Facultățile de Metalurgie și Chimie Industrială.

Începând cu anul universitar 1952/53 Miche Sarian a renunțat la funcțiile legate de inginerie și cercetare, pe care le cumula în cadrul „*Ministerului Industriei Metalurgice*” și s-a consacrat definitiv activității de profesor universitar și șef de catedră. În același an 1952, este delegat decan al Facultății de Metalurgie, iar în anul 1953 este numit Profesor și Șef al Catedrei de Mecanică la facultatea de Metalurgie. În anul 1956 M.Sarian a fost numit decan la Facultatea de Metalurgie a Institutului Politehnic București.

Miche Sarian a scris și publicat numeroase studii, monografii, cursuri universitare și culegeri de probleme. El este coautor la „*Culegerea de probleme de mecanică*” vol.1–2, (E.D.P. Buc. 1960), primul autor împreună cu academicianul Radu Voinea ș.a. la „*Culegerea de probleme de mecanică*” vol.II, (E.D.P. Buc. 1963) și unic autor al cursului de „*Mecanică*”, apărut în Editura Didactică și Pedagogică (E.D.P.) din București în trei ediții (1961,1962 și 1965).

Profesorul Miche Sarian a slujit cu abnegație Învățământul Superior, timp de peste 40 de ani, până la pensionare. S-a stins din viață în ziua de 21 iulie 1990.

Bibliografie:

- [1] Cazazian, M. St.,http://en.wikipedia.org/wiki/Alex_Manooagian.
- [2] Căuș, Bogdan, *Figuri de armeni din România*, Editura Ararat, București, 1997.
- [3] Ceaușu, Valentin, <http://us-mg5.mail.yahoo.com/neo/launch?rand>.
- [4] Jeamgocian, Edvard, *Sarian.jpg*, internet, march, 6, 2013.
- [5] Șahazizian, Laniș Anton, *Doi reprezentanți ai învățământului tehnic superior din România: frații Ardașes și Mihail Sarian*, ziarul Ararat, Anul IX, nr. 14 (155), 16–31 iulie 1998.